

kontakt s živnostenskou stranou, která před nedávnem přešla do opozice a se stranou ludovou.

Hlavní prací vlády a parlamentu bude státní rozpočet a jeho rovnováha. Ministr financí Trapl vypracoval nové úsporné plány, v nichž žádá řešení některých zásadních otázek, jako jest regres, nová organizace tiskové a knihovní služby, reorganizace jezdeckých pluků atd. Chce tak zabránit tomu, aby schodek státního hospodářství se převalil na státní zaměstnance. Vzhledem k pokročilé době nelze počítati s projednáním rozpočtu v obou sněmovnách; proto se uvažuje o krátkodobém provisoriu, které by mělo význam spíše formální než faktický.

Vedle rozpočtu jest tu celá řada jiných důležitých otázek. O potřebách zemědělství promluvil v zemědělském výboru ministr Bradáč; stejně o situaci sociálně politické promluvil v sociálně politickém výboru ministr Czech, který zdůraznil nutnost 40 hodinového pracovního týdne. — Protože bytová koaliční sedma nedovedla se dohodnout, nelze počítati s definitivním uspořádáním bytového hospodářství ani v tomto období a nezbude nic jiného, než nové provisorium bytové. — Stejně jest tu otázka t. zv. nouzového fondu; nezaměstnaných stále přibývá; koncem září bylo napočteno u zprostředkovatelen práce 479.912 nezaměstnaných.

Na německé straně soustřeďovala se pozornost k procesu s členy Volkssportu; brněnský proces po dvouměsíčním trvání skončil odsouzením obviněných k trestům až na tři roky. Rozsudek — z něhož se obhájci obžalovaných odvolali — vyvolal v německém tisku velkou bouři, v níž nejhlasitěji na sebe upozorňovali hakenkreuzletři. Ale záhy došlo k vystřízlivění; to proto, že německé strany viděli, že hakenkreuzletři chtějí celé věci využít agitačně, žádající ovšem na druhých německých stranách, aby zaplatily náklady spojené s obhajobou, dokazující, že jde o věc, která se týká všech Němců u nás. Vedle toho vůdcové našich hakenkreuzlerů se snaží dokazovat, že nejsou tak protistátní, jak se uvádí. — Při volbách v některých městech získávají silně hakenkreuzletři, ale rostou — nehledíme-li k ztrátám německé sociální demokracie — hlavně na úkor německých nacionalů, kteří jsou krajně decimováni; proto také jednájí o ev. společný volební nástup s německými živnostníky resp. s maďarskou opozicí na Slovensku. Po »Volkssportu« dochází na Jungsturm.

Ve Svazu německých zemědělců ozvaly se hlasy (Windirsch a j., z Liberecka a Žatecka) pro vystoupení z vlády. Pro další aktivistickou politiku vyslovil se čestný předseda Svazu německých zemědělců F. Křepek; vládní stanovisko posléze v poradách této strany zvítězilo. F. Křepek — podobně i jiní — vyslovili se pro lepší kontakt a poměr s republikánskou stranou; stavěli tu za vzor společné práce českých a německých sociálních demokratů.

V Jihlavě byl zahájen proces s posl. Stříbrným a hodinářem Sichrovským; jako svědci — jako při předchozím procesu — vystoupila celá řada čelných osobností.

Na Slovensku došlo k sblížení ludové strany s narodniary, která se projevila v autonomistické manifestaci ve Zvolení, kde Hlinka a Razus dokazovali nutnost spolupráce slovenských katolíků a evangelíků. Resoluce m. j. žádá dodržení slibů daných pittsburskou smlouvou.

Komunistická strana marně se snaží podchytiti mzdové hnutí v některých závodech, hlavně kovodělných. Snaží se i podchytiti zastavení činnosti spolku přátel SSSR; komunistická opozice (A. Muna, A. Hais, Berger a j.) vrátila se do mateřské soc. dem. strany. V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Shromáždění Společnosti národů. — O německou rovnoprávnost ve zbrojení. — Otázka mandžuská. — Středoevropská hospodářská konference ve Strese. — Odchod liberálů z britského národního kabinetu. — Gömböšův kabinet v Maaarsku. — Volby v Řecku a Švédsku. — Hladovka Gandhiho. — Nová vláda rumunská.

Letošní výroční Shromáždění Společnosti národů bylo posunuto až na druhou polovici září a soudilo se, že potrvá nanejvýš tři neděle. Již v této vnější okolnosti bylo možno spatřovati výraz jakési nejistoty nebo přímo krise ženevské instituce. Veliké otázky znepokojující naši dobu, politické

i hospodářské, řeší se mimo rámec Společnosti národů a státníci scházejí se k těmto účelům na jiných místech. Přesto nelze říci, že by se Společnost národů přežila a nebylo jí zapotřebí. Právě naopak v dobách tak těžkých a tolika protiklady rozervaných jako je nyní je zapotřebí nějakého ústředí, které by opatřovalo aspoň společnou půdu, na níž se odpůrci mohou udržeti ve styku. Není také patrné nikde nějaké odstředivé hnutí, žádný stát nevystupuje ze Společnosti národů, naopak jiné se sem hlásí. Právě v tomto zasedání byly formálně přijaty tři státy: *Mexiko, Turecko a Irak*. Nesmíme zaměňovat dvě různé věci: *oficiální* projednávání té či oné otázky na fóru Rady nebo Shromáždění Společnosti a *jednání soukromá*, k nimž dochází, jak se říká, v kulisách. Právní procedura Společnosti národů je zařízena na konflikty již vypuknuvší, veřejné řízení nehodí se k úpravě vleklých poměrů a k rozmatování situací, vyžadujících neobyčejného taktu a trpělivosti. V takovém jednání může se uplatnit vždy jen »diplomacie tajná«, to jest, třeba zachovati diskretnost a nepřicházet s ničím předčasně. *Společnost národů poskytuje vhodné prostředí a správnou inspiraci k takovému dohodování a není pochyby, že ať se již vyjednává konkrétně na tom či onom místě a v takových či onakých formách, pokud se směřuje k míru a vyrovnání, děje se to vždy v duchu Společnosti národů.* Také v nynější situaci je možno najít potvrzení tohoto názoru. Německo odmítá oficiální jednání o otázce své rovnoprávnosti ve výzbroji a nechce obeslati odzbrojovací konferenci, jeho delegát ministr zahraničních věcí baron Neurath však přijel do Ženevy ke schůzi Rady a Shromáždění. — Společnost národů, pokud existuje, představuje stále poslední hráz rozpoutanému chaosu politických živlů a proto jeví se také stále živý zájem o složení její rady a volby nových členů. Tentokrát vystupovaly podle smlouveného pořádku *Polsko, Rumunsko a Peru*. Je zvyklostí poskytovat určitým zeměpisným skupinám států zastoupení tak, že vystoupí-li jeden, je nahrazen jiným příslušníkem téže skupiny. Tak Peru, stát latinské Ameriky, byl nahrazen *Mexikem*, nedávno do Společnosti se přihlásivším. *Československo* pak vstoupilo na místo uprázdněné Rumunskem, jako jiný člen Malé dohody. Jeho volba nebyla již však tak samozřejmá. Tříčlenná skupina Malé dohody nemohla by čistě podle úvahy zeměpisné nebo arithmetické činit nárok na stálé zastoupení v Radě, neboť tím se omezuje příležitost jiných malých států dostat se na řadu. Zvolení Československa bylo tedy do jisté míry politikem, bylo *projevem mezinárodního uznání státu a také osobně jeho představiteli ministru dru Benešovi*. Totéž platí zvýšenou měrou o kandidatuře *Polska*. *Polsko* má právo znovuvolitelnosti vzhledem ku svému zvýšenému významu. Musí se však o toto právo vždy znovu ucházet a dosáhnout dvoutřetinové většiny. S určité strany činil se pokus, aby toto právo nebylo znovu potvrzováno, tak aby nevznikl zvyk voliti je stále a proměnit tak jeho mandát ve stejně trvalý, jako je mandát velmocí. Na místo *Polska* mělo přijít *Turecko*, rovněž nový člen Společnosti. Přesto *Polsko* bylo zvoleno po druhé 48 hlasy z 52. To bylo považováno přímo za *demonstraci proti Německu*, které dnes svými ultimativními metodami ve Společnosti národů velmi si škodí. — Velmi zajímavým tematem byla tentokrát také otázka *reorganise sekretariátu*, která se stala aktuální odchodem sira *Erica Drummonda*. Šlo tu jednak o osobní otázku nástupnictví, jednak o nové řešení úřadu prvním sekretářem a přímo organizátorem Společnosti, dosud zastávaného s mimořádnou pravomocí. *Itálie* domáhá se většího vlivu a také *Německo* tentokrát zasáhlo se svým obvyklým důrazem, aby žádná velmoc neměla v byrokracii Společnosti národů více než dvě místa. Tato oposice čelila ovšem proti převaze obou velkých zakládacích mocí, *Anglie a Francie*, a vedení sekretariátu bude nyní v rukou téměř rovnoprávných šesti úředníků, mezi nimiž *jedno místo bude vyhrazeno také příslušníku menších států.*

Hlavní problém doby: *odzbrojení a rovnost německého statutu* byl projednáván právě jen v kulise Společnosti národů, v Ženevě i mimo Ženevu. Navázání přímého styku mezi vedoucími činiteli politiky francouzské a německé se v Ženevě však nepodařilo, naopak neshoda byla přímo manifestována náhlým odjezdem barona Neuratha před tím, nežli francouzský ministerský předseda Herriot ujal se slova. To je dáno zvláštní taktikou, které se chopil nynější polovojenský režim německý. Vláda *Papen-Schleicherova* stojí na stanovisku, že německá politika již dosti dlouho účastnila se pozitivně

prací odzbrojovací konference a že naprosto neuspokojivý výsledek první etapy neopravňuje naději, že by se německé vyhlídky v druhé půli podstatně zlepšily. *Nechce tudíž další jednání obeslati, pokud se mu nedostane aspoň zásadního ujištění, že bude dbáno jeho rovnoprávnosti.* Tento trpný odpor žene Německo do všech důsledků. *Neobeslalo již ani schůzi předsednictva odzbrojovací konference, které se sešlo koncem září v Ženevě a odmítlo dokonce i zvláštní pozvání anglického premiera MacDonalda na schůzi čtyř hlavních zde interesovaných evropských mocí.* Soudí, že bez něho nebude konference odzbrojovací s to dospěti k jakémukoli výsledku, což donutí Anglosasy, kteří mají zvláštní zájem na snížení nákladů na zbrojení, aby vyvinuli zvláštní nátlak ve prospěch jeho věci na Francii. Tvrdý postup berlínské vlády, jejíž úmysl dospěti spíše nežli k obecnému odzbrojení k dosažení práva na novou výzbroj, příliš prosvitá všemi úředními projevy, rozladil však velmi zejména v Londýně, což se projevilo ostrou řečí britské odpovědní noty, koncipované ministrem zahraničních věcí sirem Johnem Simonem. *Anglická vláda neváhala upozorniti Německo striktním právním rozbohem mírové smlouvy, že není za žádných okolností oprávněno ozbrojovati se znovu a že východisko možno najíti pouze směrem většího odzbrojení.* Angličani a Američani jsou, jak patrně, odhodláni nedovoliti Německu rozmnožení armády, neboť to by byl počátek nových nekonečných závodů ve zbrojení. Na druhé straně znamená to však, že opravdu bude se vyvíjet *zvýšený nátlak na silně vyzbrojenou Francii a její spojení, aby svou vysokou výzbroj zmírnili* a tím se postupně německé úrovni přibližovali. Na tento způsob soudí se na západě, že by bylo možno německé potřebě rovnoprávnosti vyhověti. Příští *statut zbrojení má platit jednotně pro všechny* a nahrazovat tudíž pro Německo dosavadní pátou část mírové smlouvy, která by, arci s určitými změnami, byla sem pojata. Německu učinilo by se tedy zadost v podstatě jen formálně, prakticky musilo by se ještě na delší dobu smířiti s nerovností v materiální výzbroji. Němcům je tento kompromis málo a zůstávají tudíž uraženě stranou, spoléhajíce, že se jim vyjde ještě více vstříc. Tato nejistota mezinárodní situace projevuje se i v malicherném sporu o místo, kde by se porada o kompromisu s Němci měla sejít. Vláda berlínská odmítá Ženevu jen proto, že by to vypadalo, jako by se na odzbrojovací konferenci vracela, a Francie odmítá Londýn, poněvadž to vypadá, jako by se německému vzdoru vycházelo vstříc. *Herriot sešel se zatím sám s MacDonaldem v Chequers* a lze říci, že mezi oběma velkými spojenci z doby válečné panuje dnes soulad a úplná shoda názorů o postupu, jímž dlužno německé nároky řešit.

Ve sporu na dalekém východě, který byl *sub judice*, pospíšilo si *Japonsko* vytvořiti *fait accompli*, nežli vyšetřovací komise Společnosti národů, která na počátku léta odjela do Mandžuska, podá svoji zprávu. V Tokiu bylo ostatně známo, že *zpráva výboru Lyttonova* vyzní rozhodně proti japonskému postupu a přinese doporučení, která se nebudou shodovat s jeho zámysly. Zpráva také opravdu jeví se vzorem nestranné a důkladné práce, nešetřící žádnou stranu, ale nelekející se také přísných závěrů z poznanych dat. Konstatuje, že *Japonsko* mělo původně, již od války rusko-japonské, zvláštní postavení v Mandžusku a mohlo se cítit ohroženo vývojem věcí v této zemi v posledním desetiletí. Ale způsob, jímž na toto nebezpečí reagovalo, nedá se nikterak vysvětlit ani omluvit poměrně nepatrnou a běžnou událostí na železnici v noci z 18. na 19. září loňského roku. Je zřejmo, že *vláda japonská připravila svůj plán předem do posledního detailu* a vyčkávala jen příležitosti, aby mohla způsobiti v Mandžusku úplný převrat. *V zemi nenachází však pro svoje úsilí o odtržení od Číny žádného ohlasu.* Třicet milionů Číňanů v Mandžusku cítí svou přímou souvislost s mateřskou zemí, kterou ostatně většinou teprve nedávno opustili. Vláda, nastrčená v Mukdenu, neudržela by se ani dvacetčtyři hodiny bez pomoci japonské okupace. Lyttonův výbor tudíž navrhuje, aby se zřídilo *autonomní Mandžusko*, ale v rámci Číny, při čemž by pořádek v zemi udržovalo mezinárodní četnictvo. Zvláštní práva Japonska byla by při tom plně respektována. — V Tokiu arci tato zpráva nemohla uspokojiti a prohlašuje se za předstíženou událostmi — jež *Japonsko* samo plánovitě inscenovalo. Provedlo *oficiální uznání samostatnosti Mandžuska* a sjednalo s ním zároveň smlouvu, poskytující mu právo okupace, neomezené časově ani prostorově, a vyhrazující mu převážný vliv v administrativě. Jde nyní o to,

odhodlá-li se Společnost národů, již Spojené státy severoamerické slíbily v té věci úplně solidární postup, pronést veřejné odsouzení Japonska a sáhnouti případně k sankcím podle příslušných článků paktu. Rada S. N. určila projednání záležitosti na schůzi mimořádného Shromáždění koncem listopadu nebo počátkem prosince.

Ve Strese sešla se v září konference delegátů států středoevropských a hlavních importních států za účelem vyhledání cest a prostředků k odpomoci chronické krizi v odbytu jihovýchodních států agrárních, jakož i k uvolnění zamrzlých úvěrů a platebního styku. Bylo předem jisto, že konference ve svém složení nemůže přivoditi nějaké definitivní a epochální výsledky, šlo spíše o studium situace a podání návrhů pro příští hospodářskou konferenci v Londýně. *Problém středoevropský neřešil se tu již samostatně a zásadně*, poněvadž se to objevilo choulostivým politikem, tou dobou neřešitelným pro příkré rozpory mezi třemi hlavními interesenty, Francií, Německem a Itálií. *Jako otázka hospodářská je to však jen díl universální soudobé krise, který vyžaduje také universálního řešení.* Západní státy nejsou ochotny obětovati další fondy přechodnému řešení středoevropské bídy a proto není možno vůbec od tohoto konce začínat. Konference navrhla sice *zřízení zvláštních fondů* jednak pro *valorisaci cen obilnin*, jednak pro *podporu choulostivých valut* jednotlivých států, nenašel se však nikdo, kdo by byl ochoten tyto fondy náležitě alimentovat, poněvadž Francie sama na tom přirozeně nemá zájmu, když plán Tardieuův nepřichází již v úvahu. Jako jediný pozitivní výsledek konference zbylo tudíž doporučení *preferenčních úmluv na vývoz obilnin*, při čemž však ani ušlechtlejší druhy obilí, jako je náš sladačský ječmen, nebo dokonce slad, nebyly připuštěny k těmto výhodám. Jako *protihodnotu* za povolení preferencí agrárních nemohou však býti poskytovány preference průmyslové, nýbrž státům agrárním se jen doporučuje všeobecně *liberální obchodní politika*. Uznání možnosti agrárních preferencí je od tak širokého fora, jaké představovala konference ve Strese, jistě cenné, ale souhlas států zámořských musí stále ještě teprve býti hledán. Na druhé straně doporučení liberálnějšího režimu v obchodní politice agrárním vývozcům musí vyzníti naprázdno dotud, dokud se neobjeví příznivé účinky zlepšených podmínek jejich vývozu v *platební bilanci*. Na tom závisí také *možnost odstranění dnešních devisaových opatření a uvolnění zamrzlých úvěrů*. Bez důkladné *revise dosavadního těžkého zadlužení* nemůže normální platební styk býti obnoven. To konference uznala a doporučila přímou dohodu dlužníků s věřiteli, což arci zase závisí na dobré vůli jiných činitelů. Úhrnem lze říci, že konference ve Strese vykonala užitečnou teoretickou a přípravnou práci pro poznání středoevropského problému, rozhodnutí musí však padnouti v Londýně.

Anglická národní vláda skončila de facto demisí liberálních ministrů, aniž tím však vznikla krise kabinetu a krise politická. Odchod udal se celkem jako pouhá formalita, poněvadž již delší dobu bylo jasno, že kurs zabočil do vod ryze ochranné politiky. Tak se stalo, že liberální frakce Samuelova, která na rozdíl od Simonovy ještě je poctivě orthodoxní, nemohla konečně tento vývoj, třeba byl v logice věci, prodělávati dále s sebou. Žádala, aby provedení usnesení ottawských bylo aspoň odloženo až po světové hospodářské konferenci, která se má konati po Novém roce v Londýně. Vzhledem k závazkům vůči dominiím nemohla přirozeně vláda MacDonald-Baldwinova tomuto ultimatu vyhověti. *Sir Herbert Samuel, lord Sankey* a bývalý labouristický vůdce *Snowden* podali pak demisi. MacDonald spokojil se malou rekonstrukcí, vyplňující mezery a v celkovém kursu ani v politickém životě nedojde ku změnám. Většina v dolní sněmovně je nadbytečně zajištěna konservativci, a ve všeobecné politice vládě záleží na udržení národní důvěry střední linií. Frakce Samuelova také neohlásila zásadní oposici.

V *Maďarsku* došlo k dávno očekávané změně *odstoupením slabé vlády Karolyiho* a příchodem známého důvěrníka říšského správce Horthyho i bývalého ministerského předsedy Bethlena, dosavadního ministra honvédů *Julia Gömböse*. Kariéra tohoto bývalého důstojníka jest jednou z nejpozoruhodnějších v poválečné Evropě a v Maďarsku jest rozhodně považován za silného muže, který má důvěru ať již přiznanou nebo skrytou na všech stranách. Gömbös pokusil se hned po nastoupení rozptýliti obavy,

že by chtěl vládnout diktátorskými nebo dokonce násilnými metodami, což jistě reminiscence na jeho počátky u »Probouzejících se Maďarů« a ochránců rasy by dosti opravňovaly a ujistil svojí dobrou vůlí a odhodláním pustit se rázně do řešení *soudobých hospodářských obtíží za spolupráce všech vrstev*. Také *vůči sousedům ukázal přívětivou tvář* a přes zásadní setrvání na revisi mírových smluv zdůraznil nezbytnost přátelského poměru a plodné, vzájemné výměny statků. Zdá se, že mu opravdu záleží na odstavení svárů a štvanic ve prospěch hospodářské rekonstrukce.

V září konaly se volby do poslanecké sněmovny ve Švédsku, které přinesly úspěch sociálním demokratům, jejichž vůdce *Hanssen* byl králem pověřen sestavením nového kabinetu. Zde se střídají téměř pravidelně ve vládě zemědělci jako představitelé tendence konservativní, a sociální demokrati jako zástupci někdejší strany liberální. — V Řecku byly tentokráte volby sledovány s určitým napětím, ano znepokojením, ježto monarchisté považovali obtíže republikánského režimu, vznikající ze světové krise hospodářské, za vhodnou příležitost k podniknutí útoku. *Venizelos* znepřátelil si kromě toho i některé jiné parlamentní frakce, dobře republikánské. Největší oporou republiky je však v Řecku *armáda*, která nenechala žádných pochybností, že je odhodlána vzeprítí se monarchistickému převratu případně i mocí. Přes tuto hrozivou náladu podařilo se absolvovat volby v úplném klidu a pořádku, při čemž strana *Venizelova* utrpěla sice značné ztráty, ale novořecké kraje, v nichž má vždy svoji hlavní oporu, zůstaly jí i tentokráte v celku věrné. *Monarchistická skupina Tsaldarisova zůstala slabší* a sněmovna má vyloženě *republikánskou většinu*. Ustavení vlády není však lehkou otázkou.

Indický národní vůdce *Gandhi* rozhodl se zahájit protest hladem proti úmyslu vlády vyhradit při komunálních volbách zvláštní volební kurii t. zv. nečistým třídám, které jsou z indické společnosti vylučovány. *Gandhi* je při tom přívržencem těchto potlačených, ale přeje si *odstraniti vnitřní překážky jednoty indické národní společnosti*, zatím co zřízení zvláštní kurie pariů by tuto vnitřní rozeklanost jaksi sankcionovalo a utvrzovalo. To by ovšem bylo v neprospěch indického zápasu o samostatnost a pomáhalo Angličanům podle hesla: *divide et impera*. Britská vláda stála však od počátku na stanovisku, že je ochotna přijmouti každý kompromis, který mezi sebou smluví Indové sami. Hladovka *Gandhiho* čelila tedy vlastně proti národnímu předsudku Indů samotných. Při veliké autoritě *Mahatmově* dalo se soudit, že kastovní Indové budou mu hledět vyhovět, aby na sebe nepřivolali nenávisť mas. Také skutečně ještě před tím, nežli beztak oslabený organismus prorokův utrpěl nenapravitelných škod, podařilo se najíti uspokojivé řešení, k němuž Londýn dal neprodleně souhlas. *Považovat to za pád kastovního zřízení v Indii vůbec bylo by ovšem ukvapené*.

Rumunsko zažilo mimořádnou vládní krizi, vyvolanou intervencí londýnského vyslance *Titulesca* v současném vyjednávání o rumunsko-ruský bezpečnostní pakt, *Titulescu* vystoupil proti tomuto jednání, které se dělo pod přímým nátlakem politiky polské i francouzské v zájmu upevnění fronty ve směru na východ. Motivy tohoto vystoupení nejsou dosti průhledné, ale při významu a vlivu osobnosti londýnského vyslance vyvolaly nejen rozruch v politické veřejnosti evropské, nýbrž i skutečný zmatek ve vnitřní politice rumunské. Ministerský předseda *Vajda-Vojevod* nabídl pak *Titulescovi* ministersstvo zahraničí, které on přijal, při jednání v Bukurešti ukázaly se však neshody, které vedly k *odstoupení Vajdy-Vojevoda* a ke konstituování kabinetu pod vedením *Maniovým* a za účasti *Titulescova*. Jaký vliv bude to mít na celkovou linii rumunské politiky vnitřní i zahraniční, nelze zatím odhadnouti.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

CLYDE EAGLETON: INTERNATIONAL GOVERNMENT. The Ronald Press, New York, 1932, str. XX, 672, § 4.—.

Autor je profesorem mezinárodního práva na newyorské universitě. Hlavní důraz klade na organizaci a instituci mezinárodního svazku; zároveň zkoumá základní principy mezinárodního práva a pojednává o hlavních problémech politických, se kterými musí mezinárodní vztahy počítati. »Mezi-